Obsah:

Noví blahoslavení: Ludvík Martin a Zelie Martinová
Rodiče svaté Terezie od Dítěte Ježíše a Svaté Tváře (1. část)
Sr. Milada od Spasitele světa, OCD 1

Jedno zastavení z pouti po stopách Edity Steinové
P. Gorazd Cetkovský, O.Carm. 7

O tichu
Otec Marie-Eugène od Dítěte Ježíše (Grialou), OCD 9

Několik podnětů z četby karmelitánské řehole svatého Alberta (4. část)
P. Gorazd Cetkovský, O.Carm. 14

V čem spočívá „čistota srdce"?
Františkánský apokryf 19

(1. část)

Noví blahoslavení: Ludvík Martin a Zelie Martinová

Rodiče svaté Terezie od Dítěte Ježíše a Svaté Tváře

Sr. Milada od Spasitele světa, OCD

K tomu, aby Terezie dosáhla plnosti a dokonalosti bytí, nepotřebovala zvláštních zjevení nebo vytržení (srov. AS 161).[1] Významné pro její náboženské myšlení bylo naopak to, co poznala přirozenou zkušeností. Terezii všechny věci vyprávěly o Bohu a všechny ji k němu vedly. Měla znamenitý pozorovací talent, ve všem viděla podobenství. Každodenní realita byla pro ni symbolickou odpovědí Otce na její očekávání, v ní hledala duchovní poučení o sobě samé a o svém životě. Vztahy i prosté příhody, které ji potkaly, pak často stupňovala do nekonečna. Takovým způsobem hledala Boha, jeho tvář.

V tomto ohledu na ni nejintenzivněji působila láska otce a matky, zde nejvíce uplatňovala toto rozšiřování. Jestliže později mohla říci: *„Pán Bůh je něžnější než matka,"* (AS 166) a *„je tak sladké, nazývat dobrého Boha naším Otcem"* (CS 81), pak jen díky tomu, že v nadpřirozeném světě uplatňovala to, co nějakým způsobem prožívala už přirozeně.

Proto jsou mnozí autoři přesvědčeni, že za nauku duchovního dětství vděčíme do značné míry Ludvíkovi a Zélii Martinovým. Jim patří dík za to, že žili

1 Použité zkratky: AS – Autobiografické spisy (Dějiny duše), Nakladatelství Tiskárny Vimperk 1991; CS – Conseils et souvenirs (Rady a vzpomínky; Cerf 1973; česky nevyšlo).

své křesťanské povolání tak věrně a Terezii ukázali pravý obraz Boha, který je víc než otec a matka.
Jestliže tedy obecně platí pravidlo: když chceme poznat druhého člověka, musíme se seznámit s prostředím, ve kterém vyrůstal, a s jeho rodiči, tím spíše to platí u sv. Terezie z Lisieux.

Ludvík Martin

Ludvík Josef Alois Stanislav Martin se narodil v Bordeaux 22. 8. 1823 v rodině kapitána francouzské armády Petra Františka Martina (1777–1865) a Marie Anny Fanie Boureau (1800–1883). Rodiče měli tři dcery a dva syny, Ludvík byl prostřední. Žádný z jeho sourozenců se nedožil staršího věku.[2] Když mu bylo sedm let, přestěhovali se Martinovi do Alençonu. Ludvík vyrůstal ve zdravě křesťanském, vojensky přísném prostředí. Vyučil se hodinářství a zlatnictví. Jako dvacetiletý navštívil Basilej, Bern a delší dobu zůstal ve Štrasburku, kde se zdokonalil v řemesle.
V roce 1845 při cestě po Švýcarsku a jižní Francii viditelně projevil, jak by si přál naplnit svůj život – navštívil klášter na 2472 m vysoké hoře sv. Bernarda, který tam pro augustiniánské kanovníky založil v 11. století sv. Bernard z Aosty (Menthonu). Život zdejších mnichů tvořila modlitba a služba bližním – poutníkům a cestujícím. Ludvík Martin byl však převorem odmítnut pro neznalost latiny, která byla nutná pro studium filosofie a teologie. Po návratu domů se sice začal učit latinsky a řecky, ale onemocněl a musel studium na delší dobu přerušit. Viděl v tom prst Boží, a tak se po vyzdravení svého záměru vzdal.
Vrátil se k hodinářskému řemeslu a kvůli němu vykonal stáž v Paříži, která se protáhla na tři roky. Pravidelně tam navštěvoval kostel Panny Marie Vítězné.
V roce 1850 se vrátil do Alençonu, osamostatnil se od rodičů a otevřel si obchod s hodinami a se šperky v ulici Pont Neuf. Tento dům s přilehlou malou zahradou obýval později i se svou ženou a s dětmi až do r. 1871.

Jeho povaha

Někteří autoři charakterizují Ludvíka Martina trochu hanlivě jako idealistu, snílka, romantika, zádumčivého samotáře a jako člověka beze smyslu pro

2 Sourozenci Ludvíka Martina byli: Petr Martin (1819 – zahynul při ztroskotání lodi neznámo kdy), Marie (1820–1846), Anna Františka (1826–1853) a Sofie (1833–1842).

každodenní realitu. I kdyby tomu tak bylo, je ovšem jisté (poznáme to i z Tereziina líčení), že v rámci svého temperamentu dosáhl obdivuhodné lidské a mravní zralosti.
Rád a často cestoval, byl vnímavý pro krásu přírody a umění. Po něm Terezie zdědila vášeň pro rodný kraj, květiny a louky, oblačnou oblohu, hvězdy a moře. Jeho zvláštní radostí bylo chytat ryby. Na břehu řeky Arny trávil dlouhé hodiny. Ještě před sňatkem se mu naskytla příležitost získat v blízkosti řeky pozemek zvaný Pavilon.[3] Hned ho koupil. Tento pozemek hrál v pozdějším životě rodiny Martinovy zvláštní úlohu.[4] Pan Martin ho vybavil podle svého vkusu. Jistá šlechetná žena, slečna Felicita Baudouinová, která mu pomohla zařídit jeho hodinářský a zlatnický obchod, mu darovala také sochu Panny Marie, zhotovenou podle originálu známého sochaře Bourchandona.[5] V zahradě Pavilonu dostala tato 90 cm vysoká socha čestné místo.[6]
Miloval hudbu a při rodinných oslavách rád zpíval písně nebo recitoval básně svých oblíbených autorů. Díky své dobré paměti byl schopen vyprávět svým dcerám spoustu drobných příběhů a veselých anekdot. Dokázal napodobit zpěv ptáků i gesta a intonaci osob, o kterých mluvil. Terezie po něm toto umění napodobovat převzala, ale bohužel jí nebyl dán podobný nádherný hlas. Tatínek měl i výtvarné nadání, které také zdědily jeho dcery – zvlášť Pavlína, Celina a Terezie. Na výletech často vyzýval své děti, aby kreslily.[7]
Měl uměleckou duši. Miloval své řemeslo, které vyžadovalo velikou přesnost a soustředění na nepatrné součástky. I své dcery pojmenoval něžnými přezdívkami: Marie byla „diamant", Pavlína „ušlechtilá perla", Leonie byla „dobrou Leonií", Celina „anděl strážný", Terezie se stala pro něj „královničkou", které patří všechny poklady. Být „královnou" znamenalo mít neomezenou moc nad jeho srdcem.
Pan Martin toužil po tichu a rád se stahoval do samoty, aby meditoval. V Buissonnetech si zařídil světničku, pravou poustevnu, celu jen pro modlitbu, čet-

3 Byl to určitý druh poustevny.
4 Terezie tam se svým otcem ráda chodila (srov. AS 32).
5 Originál této sochy byl v kostele sv. Sulpice v Paříži. Za francouzské revoluce byl ukraden a je nezvěstný.
6 Po svatbě (1858) přenesl pan Martin sochu domů a tam se stala středem domácí liturgie. Později měla důležitou úlohu při Tereziině zázračném uzdravení. Panna Maria se dívence v jednu chvíli ukázala velmi krásná a usmála se na ni. Tento úsměv zahnal bolest od nemocného dítěte a naplnil je štěstím. Dnes je socha umístěna v kapli karmelitek v Lisieux nad schránkou s ostatky sv. Terezie.
7 Po skončení školy r. 1882 začala Celina chodit na hodiny kreslení, které dávala slečna Godardová. Pan Martin si přál, aby tam mohla chodit i Terezka a navrhl jí to: „A tobě, má královničko, by neudělalo radost, kdyby ses učila kreslit?" Terezka chtěla říci, že ano, ale ještě dříve zasáhla Marie a trochu suše poznamenala, že dům je už plný „mazanic". Kmotřin názor zvítězil, Terezie neřekla ani slovo, ale několik týdnů před svou smrtí to vyprávěla Celině a vyznala, jak velká to pro ni byla oběť.

bu a přemýšlení - vysoko v podkroví, kam nesměly vstoupit ani jeho dcery, leda k duchovním rozhovorům a poradám ve věcech svědomí. Po smrti své ženy si den rozdělil po klášterním vzoru. Jeho přítel, jezuita P. Pichon, o něm říkal, že ještě jako vdovec, otec devíti dětí, působil dojmem ve světě ztraceného mnicha. Byl velmi citlivý - při svých denních návštěvách Nejsvětější Svátosti často plakal.

Do jeho 35 let tvořily náplň jeho života obchod, rybolov, návštěva kostela a práce v dobročinném spolku. Na ženy nemyslel.

Zelie Martinová

Zelie Marie Guérinová se narodila 23. 12. 1831 v Saint-Denis-sur-Sarthon také v důstojnické rodině. Manželé Izidor Guérin (1789–1868) a Luisa Jana Macéová (1804–1859) měli tři děti. Nejstarší byla Marie Luisa (1829), která v 29 letech vstoupila do řádu Navštívení v Le Mans (1858) jako sestra Marie Dositea,[8] o dva roky mladší byla Marie Zelie (1831) a o dalších deset let mladší byl syn Izidor.

Když bylo Zelii dvanáct let, přestěhovali se do Alençonu. Její dětství nebylo příliš šťastné. Mezi sedmým a dvanáctým rokem svého věku byla stále nemocná, trpěla bolestmi hlavy. Ještě více ji však trápil nedostatek lásky a něhy v rodině. Rodiče byli sice poctiví lidé, měli smysl pro povinnost a zbožnost, ale byli drsní. Pánovitost a mrzutost otce Guérina mimoděk působila i na její matku. Zelie prožívala hluboké duševní utrpení. S podobnou útlocitností a schopností hlubokých citových prožitků se můžeme později setkat i u jejích dětí. Ona se však vyvarovala chyb svých rodičů.

O bolesti prožité v dětství se zmínila v jednom dopise bratrovi: „Moje dětství a mládí bylo ponuré jako pohřební rubáš, neboť jestliže tebe matka rozmazlovala, ke mně, jak víš, byla velmi přísná; třebaže byla tak dobrá, nevěděla, jak se mnou jednat, a já jsem tím v hloubi srdce velmi trpěla!“[9] Bratr Izidor měl u rodičů vždy přednost, byl rozmazlován, přesto mu však Zelie po celý život zachovala zcela zvláštní náklonnost. Určité vyrovnání nalézala u sestry Marie Luisy, s níž si velmi rozuměla a která se stala její důvěrnicí. Obě začaly navštěvovat vyšší školu sester Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a Mariina (kdežto Izidor studoval gymnázium).

8 Zemřela půl roku před svou sestrou - 24.2.1877.

9 Dopis Zelie Martinové Izidoru Guérinovi, 7.11.1865.

Ve škole u sester se Zelii dostalo velmi dobrého literárního vzdělání. Když později na školní léta vzpomínala, napsala: „Mé slohy byly tak dobré, že jsem za ně dostávala první cenu. Z 11 bylo 10 mých slohů vždy nejlepších. I v jiných předmětech jsem patřila k nejlepším žákyním vyšších tříd.“[10] Kromě toho tam velmi prohloubila i svůj náboženský život.

I ona toužila po zasvěcení se Bohu. Při své činné povaze chtěla svůj život dát do služeb nemocným a vstoupit k vincentkám do nemocnice v Alençonu. Představená však po delším rozhovoru neodvolatelně prohlásila - zřejmě kvůli jejímu slabému zdraví - že vstup Zelie do kláštera se neshoduje s Boží vůlí. Zelie na to odpověděla modlitbou: „(Ježíši,) jestliže nejsem hodna být tvou nevěstou, tak chci vstoupit do manželství, abych splnila tvou svatou vůli. Prosím tě, daruj mi mnoho dětí a dej, aby se ti všechny zasvětily.“[11] Tento úmysl ji vedl ke sňatku. Prosí o kněze, misionáře, o světce, kteří by nahradili její zasvěcení v řeholi. „Vždycky jsem si přála mít hodně dětí, abych je vychovala pro nebe.“[12] Devětkrát - v celkem devíti těhotenstvích - chovala tuto naději. U všech pěti jejích dětí, které se dožily dospělosti, došlo toto vytrvalé matčino přání svého naplnění, ovšem až po její smrti. Jedině u své oblíbené druhorozené dcery Pavlíny směla ještě vidět a podporovat náklonnost k řeholnímu životu.

Protože poměry rodiny Guérinovy byly skromné, Zelie byla nucena začít si sama na sebe vydělávat. Modlila se, na jakou cestu se dát, aby splnila vůli Boží. 8. prosince 1851 dostala vnuknutí, aby zkusila dělat alençonské krajky. Po celý život pokládala toto rozhodnutí za přímé vnuknutí Matky Boží. Začala navštěvovat odbornou krajkářskou školu a roku 1853 si v ulici sv. Blažeje už otevřela dílnu, ve které zaškolovala své dělnice, kreslila jim předlohy, přijímala objednávky a jednala se zákazníky. Pro svou velkou zručnost a dobrý vkus měla hodně pohledávek a rychle vydělávala.

Na krajkářský kurs chodila i matka Ludvíka Martina. Sešla se tam se Zelií Guérinovou, blíže ji poznala a vážila si jí. Syn jí dělal velké starosti, bolelo ji, že je stále tak sám. A tak se jednou - náhodou? - Ludvík a Zelie potkali a poznali, že patří k sobě. Svatbu slavili už za tři měsíce po svém seznámení, 13. 7. 1858 o půlnoci v kostele Panny Marie v Alençonu.[13] Přítomni byli jen nejbližší příbuzní. Novomanželé se nastěhovali do domu pana Martina v ulici Pont-Neuf. Díky svému pracovnímu úsilí neměli od začátku jako manželé nouzi. Když se vzali, jejich majetek činil dohromady 34 tisíc franků,[14] vlastnili dva domy a Pavilon.

10 Dopis Zelie Martinové Izidoru Guérinovi, 12.11.1863.

11 Stefano G. Piat OFM, Storia di una famiglia, Edizioni OCD - Morena (Roma), 1994, str. 36.

12 Ida Frederike Görres, Das verborgene Antlitz, Herder, Freiburg im Br., 9. vydání 1964, str. 42.

13 Tehdy to bylo časté a obvyklé.

14 V Lisieux v roce 1874 vydělával dělník v textilním průmyslu 2,25 až 3,50 franků za den. Kilogram chleba stál 0,30 F; kilogram hovězího 1,50 F.

Její povaha

Zelie Martinová byla v mnoha směrech silnější a vůdčí polovicí jejich manželství. „Naše matka měla neobyčejně energický charakter a byla tak pevná v sebezáporu, že na sebe úplně zapomínala. Pracovala s velkou odvahou, aby nám mohla dát pečlivé vychování."[15] Podobně ji charakterizovala sestra Dositea v dopise bratrovi do Lisieux: „Co mě těší, je duch víry této ženy a její skoro neuvěřitelná a zázračná odvaha. Jak silná je tato žena! Neštěstí ji nedovede zničit a štěstí ji neučiní pyšnou. Je to žena obdivuhodná!"[16]

Zelie byla dynamická, podnikavá žena, velmi realistická, se smyslem pro detail. Její převaha v praktických věcech byla tak veliká, že si obchod ponechávala i při velké domácnosti, devaterém těhotenství, četných nemocích dětí i při všech starostech a povinnostech hospodyně. To nám dává obraz velmi činorodého a výkonného člověka. Její pracovní den měl skoro 18 hodin. Přesto pro ni vše pozemské postupně ztrácelo hodnotu a přitažlivost, na zemi jí zůstala jen láska k rodině. Nestala se však proto apatická, zůstala vždy dobře naladěná a laskavá. Měla velké společenské kvality, byla inteligentní, dokázala se velmi dobře sdílet. Zelie spojovala život vzorné manželky, matky a zároveň úspěšné, neúnavné obchodnice do určité míry s životem řeholnice, a to v pozoruhodné a imponující harmonii.

Byla velkou pisatelkou korespondence. Nevíme, kdy si na psaní nacházela čas, ale z let 1863–1877 se nám zachovalo na 200 jejích dopisů. Ukazuje se v nich její velké literární nadání. Dopisy mírní onen mocný dojem až strach, který by na nás mohl padat z její zdatnosti a energie. Promlouvá v nich veselá a upřímná, praktická žena, stojící oběma nohama na zemi, vzdálená od pobožnůstkářství. Vysvítá z nich hluboká víra, vtip a pozorovací talent. Projevuje se jako šťastná matka, která se i při všech starostech a povinnostech věnuje dětem.

Zachovaly se nám dopisy bratru Izidorovi; naopak dopisy sestře, která byla její důvěrnicí, se bohužel většinou ztratily. V jednom dopisu bratrovi napsala: „Teď jsem ti řekla všechno, co jsem ti chtěla oznámit. Kdybys ale viděl dopis, který jsem právě napsala sestře do Le Mans, žárlil bys: měl pět stránek! Jí ale povím věci, které tobě říct nemohu. My obě se v našich dopisech bavíme o tajuplném nebeském světě, ale s tebou si musím psát jen o světě pozemském."[17] I její dopisy bratrovi nám ale poskytují hluboký vhled do Zeliiny duše. A její poetický sloh nám navíc pomáhá dobře poznat prostředí Martinovy rodiny a Tereziino dětství.

15 Svědectví dcer o matce v Tereziině procesu; I. F. Görres, tamtéž, str. 42–43.
16 S. G. Piat, tamtéž, str. 98.
17 Dopis Zelie Martinové Izidoru Guérinovi, 24.2.1859.

Jedno zastavení z pouti po stopách Edity Steinové

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

Když jsme v září letošního roku s libockými farníky a několika dalšími zájemci podnikli pouť do partnerské farnosti Fürstenau v Německu, rozhodli jsme se zaměřit ji částečně také na místa spjatá se životem Edity Steinové. Jedno z nejpůsobivějších zastavení na naší pouti jsme strávili v Münsteru v kostele sv. Ludgera. Edita tu prožila jednu velmi důležitou modlitbu svého života, jak se o tom zmiňuje ve svých vzpomínkách, pojmenovaných „Jak jsem přišla do kolínského kláštera karmelitek."[18] Poté, co jí na jaře roku 1933 bylo zabráněno, aby dál vyučovala, v nové síle se jí vynořila otázka, zda konečně nepřišel čas, aby uskutečnila záměr, na který pomýšlela od své konverze (po celých dvanáct let): stát se řeholnicí.

> „30. dubna – byla to neděle Dobrého Pastýře – konala se v kostele svatého Ludgera třináctihodinová pobožnost k jeho uctění. Pozdě odpoledne jsem tam šla. Řekla jsem si, že odtud neodejdu, pokud nebudu mít jasno, smím-li už vstoupit do kláštera. Při závěrečném požehnání jsem dostala od Dobrého Pastýře odpověď: ANO."

My, poutníci, jsme proto v kostele sv. Ludgera svěřili v modlitbě Bohu svá vlastní rozhodování (nynější i budoucí), ale také všechna náročná rozhodování se svých drahých. A prosili jsme vůbec za všechny, kdo mají před sebou nějakou důležitou volbu...

Naši pozornost v kostele upoutal mimo jiné také obraz na stěně, na němž je Edita Steinová vyobrazena. Na jeho zmenšených reprodukcích, které si odtud poutník může odnést, je uveden zajímavý vysvětlující text. Ve volném překladu jej předkládám i čtenářům našeho časopisu.

Dva velcí modlitebníci v kostele sv. Ludgera v Münsteru

Niels Stensen (1638–1686) a Edith Stein (1891–1942) žili v různých staletích. Mnohé je jim však oběma společné:

• Příjmení (Stein znamená „kámen" a dánské Stensen přeloženo znamená „syn kamene").

18 Česky vyšlo v knize: Vzpomínky na Editu Steinovou, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1992, str. 55.

• Nadšení pro vědu (N. Stensen byl odborníkem v medicíně a paleontologii, známým v celé Evropě, Edita Steinová je uznávaná filosofka).
• Příklon ke katolické víře (N. Stensen, původem protestant, přešel do katolické církve; židovka Edita Steinová přijala křest).
• Přijetí duchovního povolání (oba zanechali úspěšnou vědeckou dráhu, aby se zcela dali k dispozici Bohu a církvi).
• Ochota k následování Krista cestou kříže (N. Stensen si zvolil za svůj biskupský znak srdce s křížem, Edita Steinová si v Karmelu zvolila jméno „Teresia Benedicta a Cruce", což by se dalo překládat doslovně i „Terezie požehnaná od kříže nebo: křížem").
• Účast na bohoslužbách v kostele sv. Ludgera v Münsteru (N. Stensen byl v létech 1683–1686 jako münsterský světící biskup zároveň duchovním správcem v kostele sv. Ludgera; Edita Steinová se při modlitbě v kostele sv. Ludgera 30. 4. 1933 definitivně rozhodla vstoupit na Karmel).
• Umírání v naprosté temnotě (N. Stensen umírá 25.11.1686 v úplné osamocenosti ve Schwerinu, Edita Steinová hyne 9.8.1942 v plynové komoře v koncentračním táboře Osvětim).
• Blahořečení v téže době (Edita Steinová byla prohlášena za blahoslavenou 1.5.1987 a svatořečena 11.10.1998, Niels Stensen byl prohlášen za blahoslaveného 23.10.1988).

Všechny tyto skutečnosti jsou důvodem k tomu, že tito dva svědkové evangelia jsou v kostele sv. Ludgera uctíváni společně. Proto je malíř Gerhard van der Grinten na svém obraze z roku 1990 znázornil v interiéru, v němž podle architektury rozpoznáváme kostel sv. Ludgera. Niels Stensen a Edita Steinová jsou součástí společenství, které se tu shromažďuje k modlitbě. Jsou vyobrazeni, jak spolu navzájem rozmlouvají. Niels Stensen, někdejší anatom, ukazuje Editě v otevřené knize vyobrazení srdečního svalu. Rozhovor se však týká duchovní roviny, jak je zřetelně napovězeno slovem z knihy proroka Ezechiela (36,26násl.): „Odejmu z vašeho těla srdce kamenné a dám vám srdce z masa – praví Hospodin. Vložím do vás svého ducha a způsobím, že budete žít podle mých zákonů, zachovávat má přikázání a plnit je." Toto „srdce z masa" je věřícím dáno skrze Ukřižovaného, který otevřel své srdce srdci člověka, a tak nám dal Ducha své lásky.

V Ježíše Krista oba tito modlitebníci uvěřili (biskupský kříž Nielse Stensena poukazuje na víru), v něj doufali (navzdory záměru antisemitistických utiskovatelů židovská hvězda na hábitu sestry Benedikty připomíná naději), ale především: Ježíš byl jejich životní láskou, jemu darovali své srdce. Tři vlité ctnosti – víra, naděje a láska – musí totiž být určujícími silami v životě křesťana. Tyto síly daly životu obou těchto svědků evangelia zářivou podobu. A naše společenství se tím cítí zavázáno vzdávat Bohu chválu, důvěřovat v přímluvu těchto dvou světců z kostela sv. Ludgera a s rozhodností následovat Krista.

Modlitba Nielse Stensena:

Božský Vykupiteli, děkuji Ti za nekonečnou lásku, kterou mne miluješ. Dál už nechci žít já, žij ty ve mně, v mé modlitbě, v mém mluvení, v mé práci, v mém utrpení a v mých obětech.
Veď mne také v budoucnu po cestě své milosti, ať už vidoucího, nebo slepého. Vždyť pro tebe je snazší, dovést mne tam, kam chceš.
Dej mi víru ve tvou prozřetelnost, uč mne vydanosti do tvé svaté vůle, dej mi prodlévat ve tvé přítomnosti.
Dej mi hladovět a žíznit po tvé slávě, po práci pro tvé království. Dej mi milovat hříšníky, trpící, mýlící se a nepřátele. Prosím o tvé milosrdenství pro ně, abychom byli všichni svatí a sjednoceni v té jednotě, o kterou jsi při svém umírání prosil nebeského Otce. Tvá milost ať působí ve všech, že se vzájemnou láskou staneme opravdu Božími dětmi. Amen!

Modlitba Edity Steinové:

Třebas si jen připomeňme, že jejím oblíbeným žalmem byl Ž 27 (26): Hospodin je mé světlo a má spása, koho bych se bál?...

O tichu

Otec Marie-Eugène od Dítěte Ježíše (Grialou), OCD

V našem dvacátém století často myslí kontemplativní lidé s určitou melancholií na časy, kdy svatá Terezie cestovala (pomalým tempem potahu) po pustých pláních Španělska v povozu upraveném jako karmelitánská cela. A ještě stále cítila potřebu mít více hodin k usebrání a žádala své průvodce, aby ji respektovali. My žijeme v horečnatém pohybu a aktivitě. Problém není jen v organizaci moderního života, ve spěchu, který našemu počínání vnucuje,

v rychlosti a snadnosti našeho cestování. Hlubší problém spočívá v horečnatosti a nervozitě dnešních lidí. Už nedokáží čekat ani mlčet. A přesto hledají ticho a samotu. Opouštějí rodinné prostředí, aby hledali nové obzory, jinou atmosféru. Ale nejčastěji to bývá jen proto, aby se rozptýlili novými dojmy.
Ať se časy jakkoli mění, Bůh zůstává týž, *Tu autem idem Ipse es* (Ž 102,28), své Slovo stále vyslovuje v mlčení - a v mlčení je také duše musí přijímat. „Zákon" mlčení platí pro nás, stejně jako platil pro svatou Terezii. Horečnatost a nervozita moderního temperamentu činí tento zákon ještě naléhavějším a nutí nás k energičtějšímu úsilí o to, abychom jej respektovali a podřídili se mu.

PODOBY MLČENÍ

Existuje zevní mlčení jazyka a přirozené činnosti a mlčení vnitřních mohutností duše. Každá z těchto podob má svá pravidla, natolik odlišná, že je musíme zkoumat samostatně.

1. Mlčení jazyka

V běžné řeči mlčet znamená nemluvit. To ukazuje důležitost umrtvování jazyka kvůli mlčení.
O jazyku by se mohlo říci, že je zároveň tím nejlepším i tím nejhorším. Působí nesrovnatelně mnoho dobrého, ale je také zdrojem nejtěžšího zla. Apoštol Jakub to ve své epištole říká jasně (Jak 3,2-9):
Vždyť každý z nás často chybuje. Jestliže někdo nechybuje v řeči, to už je člověk dokonalý, schopný držet na uzdě sebe celého. Když dáme koňům do huby uzdu, aby nás poslouchali, tím ovládneme i celé jejich tělo. A podívejte se na lodi: jsou tak velké a bývají hnány prudkými větry, a přece se nechají řídit maličkým kormidlem tam, kam kormidelník chce. Tak i jazyk je sice malý úd, ale může se chlubit velkými věcmi. Hleďte, jak malý oheň, a jak velký les zapálí! I jazyk je oheň. (...) Všechny druhy šelem, ptáků, plazů a mořských zvířat mohou být a jsou kroceny lidmi, avšak žádný člověk nestačí zkrotit jazyk. (...) Jím velebíme Pána a Otce, a jím zlořečíme lidem, stvořeným k obrazu Božímu.
To je výstižná obžaloba jazyka. Zdůrazňovat závažnost hříchů, na něž apoštol Jakub v souvislosti s jazykem upozorňuje, sice není v našem případě nutné, neboť duše oddané modlitbě jsou už v této věci vychované nebo alespoň dostatečně varované. Ale přesto, jak je takové poučení o důležitosti a obtížnosti umrtvování jazyka pro nás cenné a vede přímo k našemu tématu!

Řeč sděluje, tudíž vyjadřuje navenek myšlenky a pocity, tedy to, co má duše nejniternějšího a nejosobnějšího.

Komunikace může být pro obě strany přínosem. U toho, kdo se sděluje, se láska, kterou dává, rozvíjí, nalézá sílu a radost. Naopak ten, kdo sdělení přijímá, se obohacuje poučením a vším, co láska při svém sdělování se dává. Sdělování slovem je základem společenských vztahů, veškeré výchovy, pokroku ve všech oblastech, včetně rozvoje víry. *„Víra je ze slyšení,"* říká apoštol Pavel (Řím 10,17). *„Ale jak mohou uvěřit bez hlasatele?"* (Řím 10,14.)

Avšak přemíra škodí. Aby se při hovoru udržela správná míra, je třeba umrtvování jazyka.
Slovo, které vychází navenek, obnažuje hlubiny duše. Hlubina na okamžik zmizí, její položero a ticho jsou rozptýleny. Našemu Bohu, který se utekl do hlubin duše a v tomto přítmí a tichu koná své stvořitelské dílo božského života, jako by toto vyjadřování vadilo.
Stejně tak sdělení zvenku, které by mělo obohacovat, někdy pouze naruší ticho duše a Boží práci v něm. Vnese do něj rozptylující zbytečnosti, předměty pokušení, zkrátka příčiny ruchu, které zvětšují obtížnost usebrání se a mohou ochromit Boží konání v duši.

Před škodou, kterou rozhovory způsobují, může duši varovat určitý pocit, že něco není v pořádku. Svatá Terezie od Dítěte Ježíše přiznává, že ji dlouho skličovalo, že nechala uniknout tajemství krásy a úsměvu Panny Marie, na něž patřila. Kdo někdy nepocítil, že se vůně niternější modlitby nebo eucharistického doteku v planém rozhovoru vytratila? Tyto zkušenosti nás upozorňují na škodu, jež je v podobném případě obvyklá, i když ji nepostřehneme.

Proto upovídanost, tento sklon vyjevovat všechny poklady duše sdělováním se, je pro duchovní život svrchovaně škodlivá. Jde přesně opačným směrem než duchovní život. Ten se bez ustání zvnitřňuje, aby se přiblížil Bohu. Zato potřeba o všem mluvit nese upovídaného člověka ven a on se tím nutně vzdaluje od Boha a od veškeré hluboké činnosti. Celý jeho vnitřní život se mu dostává na rty a odplývá v proudech slov, odnášejících (stále chudší) plody jeho mysli a duše. Upovídaný člověk už nemá čas a brzy ani chuť usebrat se, myslet ani žít do hloubky. Rozruchem, který kolem sebe vytváří, brání druhým v plodné práci nebo plodné usebranosti. Upovídaný člověk je pro svou povrchnost a jalovost vlastně nebezpečný.

Za upovídanost však nelze pokládat rozhovory, třebas i delší, které člověku ukládá jeho stavovská povinnost a dobře uspořádaná láska. Mnozí opravdu kontemplativní lidé byli zároveň velmi zapleteni do záležitostí světa nebo byli plodnými spisovateli, jako svatý Vincenc Ferrerský, svatý Bernardin Si-

enský, svatý František Saleský nebo sama svatá Terezie i svatý Jan od Kříže. Tímto nutným a láskyplným sdělováním se je duchovní člověk napojován na Boží vůli a bývá radostně překvapen, že když opět vstoupí do hlubin své duše, potká se tam s bdělým Duchem svatým, který ho už vyhlíží, aby jeho návrat oslavil.

Zato při duchovních rozhovorech, při vyjevování o našem důvěrném životě s Bohem, nebezpečí upovídanosti stále hrozí. Jistě: informovat o našich dispozicích a o přijatých milostech je někdy povinnost; obvykle je to i jediný prostředek, jak je předložit kontrole duchovního vedení a přijmout od něj poučení a pomoc. Díky zápiskům si je lze upřesnit; někdy tak poznáme jejich bohatství a v méně světlých chvílích si je (díky tomu) můžeme připomenout. Přesto přísná řehole Karmelu, jakkoli prospěšnost a potřebnost sdělování nepřehlíží, praví v Izaiášově duchu: *„V mlčení a naději bude vaše síla“* (Iz 30,15): v mlčení, které uchovává síly duše neporušené a čisté a chrání je před tříštěním; v naději, jež je vykloněna k Bohu a světlo a oporu hledá v něm. Dlouhé duchovní výlevy totiž rozptylují, a tudíž oslabují přijatá poznání a sílu. Když dlouho mluvíme, plýtváme a duše se vyprazdňuje. Když duše do sytosti vypovídává Bohu o roznícených pocitech z vroucího přijímání, zbavuje se sil pro činnost: veškerá síla, načerpaná z Boha, v tomto sladkém proudu slov odplyne.

Umírněnost by měla být i v psaní (pro vlastní potřebu i pro duchovního vůdce). Naše zápisky nemají být příliš časté ani příliš obšírné. Což nejsou rozebírání a jasnější uvědomování si věcí, jež z nich plynou, často víc na škodu než k užitku? Při psaní se totiž musíme zabývat sebou a na své cestě k Bohu se tudíž zastavíme. Dále hrozí, že posuzování bude živit pýchu a duchovní labužnictví, jimž začátečníci téměř neuniknou. Každý musí vidět, zda jeho záznamy nejsou hlavně lichotícími zrcadly, v nichž se duše se zalíbením zhlíží, a zda by Boží dary nevyužil lépe, kdyby je nechal za sebou v polostínu nebo v zapomnění a kráčel přímo k samotnému Bohu.

Cultus justitiae silentium est, mlčení je úsilím o spravedlnost (Iz 32,17, citováno v řeholi, kap. 16): mlčení je zároveň plod a požadavek svatosti. Proto svatá Terezie na mnoha místech varuje začátečníky před nebezpečím, jemuž je vystavuje jejich touha zvěstovat (*Život*, kap. XIII a XIX). Aby dávali, aniž by se vyčerpali, musejí vyčkat, až budou moci habituálním sjednocením ustavičně obnovovat své síly u Božího pramene.

„Nechci být duchovní mluvka,“ píše Elisabeth Leseurová. „Chci si uchovat onen velký klid duše... Dávat ze sebe jen to, co druzí mohou s užitkem přijmout, a ostatní si uchovat v hlubinách, jako si duše uchovává svůj poklad, ale s úmyslem ho dát, až přijde ta hodina.“ Svatá Terezie z Avily i svatá Terezie od Dítěte Ježíše vydají všechny poklady své duše v nesmrtelných spisech, ale na příkaz představených a až ve chvíli, kdy překypující plnost jejich lásky se může úplným sebevydáním jen obohatit.

Askeze mlčení je tak důležitá, že mnišské řehole přesně rozepsaly její konkrétní způsoby pro každý řeholní řád. Karmel si od svých pouštních počátků uchoval tzv. velké mlčení. Trvá od kompletáře do primy[1] druhého dne – a v nočních hodinách, které jsou hluboké modlitbě příznivější, tak činí z kláštera poušť. Ve dne si Karmel uchovává mlčení relativní, neboť řehole zakazuje všechna planá slova.

Avšak aby se mlčení nestalo vypětím, musí být prokládáno oddechem. I oddech, neboli rekreace, patří k askezi mlčení. Podle svaté Terezie je jedním z jejích nejdůležitějších a nejchoulostivějších prvků. Vždyť před založením prvního kláštera bosých bratří v Durvelu vzala světice mladého otce Jana od Kříže k zakládání kláštera sester ve Valladolidu, ne aby ho duchovně poučila nebo vyzkoušela jeho ctnost (tu měla za hrdinskou), ale aby mu ukázala, jak karmelitky žijí a hlavně jak vypadá jejich rekreace. Tereziánské rekreace! Nebylo při nich někdy světici vidět, jak s kastanětami nebo s bubínkem radostně diriguje sbor svých dcer, anebo přísně kárá přehnanou zbožnost sestry, která by chtěla o slavnosti dát před rekreací přednost modlitbě? Také je ale zaznamenána zpráva, že když Terezii jednoho dne roku 1571 mladá novicka Isabela od Ježíše zazpívala píseň:

„Ó, spatřit tě na vlastní oči,
můj sladký a dobrý Ježíši!
Ó, spatřit tě na vlastní oči,
a hned zemřít!“

upadla světice do extáze a umírala proto, že neumírala.
Při rekreacích také sestry někdy mluvily o tom, jak obdivuhodně půvabná je Tereziina neteř Teresita, či hovořily o neštěstí francouzské církve pustošené protestantismem nebo o ubohých duších lidí v Západní Indii. Při těchto re-

1 Tak to doslovně předpisuje karmelitánská řehole. Prima byla část Denní modlitby církve (liturgie hodin), která se modlila ráno (asi v šest), přičemž ranní chvály bývaly dříve, hned po svítání. Při reformě liturgie hodin po II. vatikánském koncilu byla prima zrušena. Velké mlčení trvá prostě po celou noc až do konce ranní modlitby. (Pozn.red.)

kreacích se vždy zaskvěl celý život duše světice a ukazovala se všechna obdarování jejích dcer. Když se duše takto u Božích nohou uvolnily, znovu na sebe braly, odpočaté a zotavené, těžké jho řehole a v mlčení svého kláštera opět nalézaly sladkou společnost svého Milovaného.

(Úryvek z chystaného překladu knihy „Chci vidět Boha" redakčně připravila Eva Jelínková.)

Několik podnětů z četby karmelitánské řehole svatého Alberta *(4. část)*

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

Teď, bratři a sestry, krátce odbočím, abych náš výklad řehole trošku oživil. V celém tomto svém vyprávění říkám: „Podívejte, řehole sv. Alberta je pro nás naprosto základní text, kterého se karmelitáni drží již osm set let. A je stále podnětná, proto mám tu odvahu, že její výklad podávám nyní vám, lidem žijícím na počátku třetího tisíciletí, kteří máte v kapse mobily a máte jako lidé uspěchaného dneška spoustu starostí..." Jenže když se pozorněji ohlédneme do dějin a budeme sledovat, *jakou roli řehole sv. Alberta v dějinách Karmelu opravdu hrála*, zjistíme, že to vůbec není tak jednoduché. Bratři a sestry před námi v určitých dobách měli povědomí o ní, řekl bych, docela zastřené. To je zajímavé. Oni si ji zdaleka nerozebírali tak podrobně, jako my. Z různých důvodů. Zmíním jen jeden, který je dost překvapivý.

Ve středověku byli naši bratři (ale lidé té doby vůbec) smělí v tom, jak vytvářeli *legendy*. A v rámci toho dospěli k přesvědčení: „Podívejte, jestliže náš řád vznikl na hoře Karmel, tak tam určitě existoval od doby Eliášovy. Nepřetržitě! Eliáš - to přece musí být zakladatel karmelitánů! A vůbec první řehole, kterou bratři měli, tak tu jim jistě dal tento prorok!" Potom prý dostali v 5. století od nějakého biskupa Jana Jeruzalémského další řeholi - to že byla v pořadí druhá. A potom teprve ve 13. století údajně přišla tato třetí - Albertova, která se nám dochovala... Není těžké si domyslet, že pro bratry, kteří žili v ovzduší těchto legend, nemohl mít Albertův text řehole tak mimořádnou váhu, jakou má dnes pro nás.

Neříkám to proto, abych Vás vláčel úmornými kraji příliš rozvláčné historie. Zmiňuji to proto, abych nám ukázal, že je to opravdu milost, když my dnes máme pohled na naši řeholi od takovýchto nánosů očištěný. Ano, Eliáš je duchovní otec Karmelu. Od počátku naši první bratři na tom místě, kde na Karmelu usadili, vnímali, že tamní pramen se jmenuje Eliášův, že jedna ze zdejších jeskyní nese od nepaměti jméno: příbytek Elizeův. A vždy, když četli Písmo, tak tam slyšeli, že Eliáš byl na Karmelu, že tam podstoupil zápas s pohanskými proroky. A o Elizeovi Písmo říká, že odešel na Karmel. Tedy spojení našeho společenství s příkladem proroků Eliáše a Elizea je bezesporu. Ale nejde o návaznost přímou, historickou. Tu líčí jen legendy. Kdežto my dnes jasně víme, že chceme-li se zabývat pravidly, podle kterých první karmelitáni skutečně žili, najdeme je právě v Albertově řeholi.

V rámci tohoto krátkého výletu do historie Albertovy řehole a toho, jak se Karmel k Albertově řeholi stavěl, zmíním ještě svatou Terezii z Avily. Ona a s ní bosý Karmel mluví o *„prvotní řeholi"*, k níž se chtějí vrátit, tu chtějí zachovávat. V 15. století byla totiž řehole sv. Alberta zmírněna několika výnosy dalších papežů. (Tyto pokyny ale nebyly zapracovány do samotného textu řehole, byly uváděny jako přídavky k ní, samostatně.) Když sv. Terezie objevila, že text řehole existoval nejprve bez těchto přídavků, chtěla se jej držet v jeho starší, „prvotní" podobě. Ale buďme klidní: neměla přitom před sebou žádný jiný text, než ten, který si my v tomto našem zamyšlení komentujeme: řeholi sv. Alberta Jeruzalémského, jak ji upravil a schválil papež Inocenc IV. v roce 1247.[1]

Vraťme se nyní opět k textu řehole a zaměřme se na další myšlenky v něm předložené. Dále je pro nás zajímavá kapitola *o majetku*. S majetkem všichni - ať se nám to líbí, nebo nelíbí - v životě zacházíme. A on má sílu uchvacovat naše srdce. Pokud někdo má majetek a víc majetku, velmi snadno na něm lpí. Ale to nebezpečí číhá i na toho, kdo žádný zvláštní majetek nemá. Někdy se setkáme s tím, že právě ten, kdo ho nemá, je tím tak poznamenaný, že si od majetku příliš mnoho slibuje a že se k němu svou touhou upíná vlastně daleko víc než ten, kdo ho má. Zde si všimněme, že sv. Albert říká bratřím: „Všechno, co máte, ať je společné." Tím se ulomí onen bodavý hrot našeho smýšlení: „Toto je moje, to jsem vlastně já..." Moliérův Lakomec, když mu berou peníze, křičí: „Vražda!" Ne krádež, ale vražda. Cítí se připraven o život, o sebe samého. Kdežto nás sv. Albert učí odpomoci si postojem: „Všechno, co máte, ať je společné."

1 Odborníci dnes co možná přesně rozlišují mezi původním Albertovým zněním řehole (z let 1206-1214) a mezi tzv. Inocencovým zněním (úpravou Albertovy řehole, provedenou roku 1247). Já v tomto svém článku na tento rozdíl, který se týká jen několika málo odstavců textu řehole, neberu zřetel; používám Inocencovo znění a přitom o něm mluvím prostě jako o řeholi sv. Alberta.

A potom – a to nám zase může znít cize nebo možná i komicky – řehole říká: *„...bude-li to nutné, můžete mít osly nebo mezky a nějaká užitková zvířata nebo malé množství drůbeže."* Zde je důležité vědět, do jakých dobových podmínek je to řečeno. Zvířata, která jsou tu dovolena, nebyla nijak reprezentativní. Zato řehole nezmiňuje koně, což znamená: koně karmelitáni mít nesměli. Aby na ně nebyli pyšní, aby si nezařídili třebas hřebčinec – něco takového, co by sice vydělávalo, ale co by mohlo odvádět jejich srdce od Hospodina. Na druhé straně si autor řehole dobře uvědomoval (ale toto je právě Inocencův dodatek, tedy uvědomovali si to ti, kdo Albertovu řeholi upravovali v roce 1247), že bratři také potřebují z něčeho žít. Prohlašovat: „Já majetek nepotřebuji," nebo: „Já se o majetek nestarám," – jsou postoje silácké. To není možné. My žijeme na této zemi a potřebujeme věci pro svou obživu. Ale je na místě, aby ty věci sloužily nám, a ne my jim. A v tomto širším smyslu to, co tu řehole předpisuje řeholníkům, je podnět, který si do své životní situace převedeme zase každý z nás: majetek je jen prostředek, jen nástroj! Nástroj k tomu, že se mohu uživit, mohu někomu udělat radost, mohu posloužit či přispět někomu, kdo má méně než já. Ale hmotné věci nesmějí být něčím, co by mě životem vláčelo.

Potom sv. Albert v krátkém odstavečku nabádá: *„Pokud to lze snadno uzpůsobit, ať se uprostřed cel zřídí kaple, kde se budete každé ráno scházet k slavení eucharistie, bude-li to možné bez nesnází učinit."* To je ustanovení velmi důležité. Přemýšlel jsem o tom, že když biskup Albert vyslovuje tento pokyn takto stručně, může to být známka toho, jak jasně to považuje za důležité a že nevidí potřebu obšírněji to komentovat. My mnohdy, když chceme někoho o něčem přesvědčit a máme strach, že se nám nepodaří to vyjádřit nebo že on to nepochopí, tak mu to vykládáme do šířky, rozvádíme to a znovu se k tomu vracíme... Ale když mluvíme o věcech, které máme, jak se říká, „srovnané", tak to obsáhneme jednou větou a předpokládáme, že ten druhý to má srovnané taky. To je někdy potíž u učitelů nebo u toho, kdo něčemu rozumí: takový člověk vám to řekne jedním dechem a myslí, že už jste taky „ve věci".

Srovnejte si toto ustanovení v řeholi, že pokud je to možné, má se komunita sejít každé ráno na mši svaté, s jedním z posledních dokumentů pontifikátu Jana Pavla II., nazvaným: Církev žije z eucharistie. Druhý vatikánský koncil a stejně tyto dokumenty z poslední doby stále připomínají, že eucharistie je vrchol a zdroj života církve. Text naší řehole to úplně stejně vztahuje na komunitu. Přiznám se: mě ale pořád provokuje otázka: „Jak to konkrétně žít?" To se snadno řekne, že eucharistie má být střed. Jak se mám připravit na nedělní mši svatou a jak mám nedělní mši svatou prožívat, aby mě to spojilo

s farností? Aby to bylo skutečně to nejsilnější, co s ostatními farníky prožívám. A jak to mám dělat v komunitě? Jak se mám chystat na mši svatou, kterou koncelebruji se svými bratry, aby mě mše svatá s nimi opravdu spojila? Aby to, že „eucharistie je vrchol a zdroj života církve," nebyla jen slova napsaná na papíře, která někdo řekl. Ale abych já – třebas ne dnes, možná za rok, možná za deset, možná za dvacet let, ale někdy – mohl říci: „Já vím, o čem to je. Já vím, o čem biskup Albert mluví, a vím, k čemu nás vyzývá Jan Pavel II. Už tomu rozumím..." Ne proto, že to někdo takto formuloval a já se to naučil z nějaké knížky nebo z nějakého dokumentu a od té doby to cituji, ale protože v srdci je mi to jasné. Protože to tak žiji!...

Tak, jak jsem to podal teď, bratři a sestry, tak se to také týká vás – laiků. Jak se účastnit mše svaté ve farnosti? Myslím teď především na nedělní a sváteční mši svatou. Jak ji prožívat, abychom šli do hloubky, aby pro nás byla něčím, co nás opravdu spojuje s Kristem a co nás spojuje s druhými?

Ještě nám biskup Albert tady ukládá být na mši svaté každý den. Bratři a sestry, rád bych nás povzbudil, abychom v sobě obnovili – opravdu cíleně, pozorně – ideál být často na mši svaté. Neříkám, že musíme začít od zítřka. Nebo od tohoto týdne. Protože vím, že máte rodiny, máte malé děti, máte spoustu závazků. Já to představuji jako ideál. Abychom my každý v sobě měli touhu: „Až jednou budu moci, tak budu chodit na mši svatou častěji." Nebo: „Už teď kdybych mohl, tak bych na mši svatou chodil často..." Je důležité, abychom měli takový ideál. Dobře – možná ho několik let ještě nebudeme moci uskutečnit. Ale opravdu mě bolí, když vidím, že nejen je nás ve všední den na mši svaté málo, ale že lidé, kteří už by mohli, tak nepřijdou. Když se jejich život ve stáří už zvolna naklání, tak proč se nenaklání k Bohu – i tímto způsobem? V tom je přece úžasná moudrost, že dříve starší lidé chodívali na mši svatou často. Tak to bývalo vždy, že na mši svaté o všedních dnech bývali především staří lidé. Znovu opakuji: nechci nějak necitlivě dotírat na mladé rodiny nebo na ty, kdo jsou v plném zápřahu a kteří dnes pracují skutečně jako otroci mnohem víc než osm hodin denně, a k tomu všemu jim ještě ukládat, že musí být ve všední den na mši svaté. Každý za sebe víme, jaké máme možnosti a jaké máme rezervy. Ale mějme tento ideál. Mějme to před sebou jako něco, k čemu bychom jednou rádi došli – až nám to okolnosti dovolí.

Jiný konkrétní podnět k tomuto tématu: když mluvíme o tom, že eucharistie je střed našeho života a života společenství, v němž žijeme, zabývejme se také otázkou: jak prožít nedělní mši svatou, na kterou nemůžu? Například když jsem nemocný. My přece dobře víme, v kterou hodinu u nás mše svatá

je, není vůbec těžké vybavit si ve své mysli, co se v kostele právě teď asi odehrává: teď už se lidé nejspíš scházejí (vyvstávají nám konkrétní postavy a tváře), už se modlí růženec, už začali mši svatou, už je asi po promluvě, teď už se podává svaté přijímání, teď si už povídají před kostelem a pomalu se rozcházejí... Je na nás, abychom - ačkoliv jsme doma, v nemocnici nebo někde na cestách - hledali způsob, jak se na dálku se svým společenstvím spojit. Dobře, já tam dnes nemůžu, ležím nemocný v posteli, ale pokud mám hlavu čistou, proč bych se právě v té chvíli nemohl pomodlit? Připomenout si, že k tomu společenství patřím, a i na dálku to prožít.

Když mluvíme o eucharistii jako středu našeho života, připojím ještě jednu myšlenku, která mi občas vyvstává hodně naléhavě. To, že přijímáme Krista v eucharistii, ať není vázáno jen na naše obvyklé prostředí: na náš kostel a na mši svatou. Jistě od nás kněží nebo od těch, kteří slouží v nemocnici při podávání eucharistie, slyšíte častěji: jak je to pro nás bolestné, když my přijdeme s Pánem Ježíšem v eucharistii až k posteli nemocného a ten člověk nás ujistí, že je zbožný katolík, že ještě v neděli byl v kostele, že zrovna před týdnem byl u svaté zpovědi, ale že teď ke svatému přijímání nepůjde! Že půjde „až doma". A to jen proto, že tady je v cizím prostředí... V té chvíli mnohdy ani dost dobře nejde toho člověka přesvědčovat. Jenže takto on právě v té své svízelné situaci nemoci nebo úrazu (proto nemůže být doma) zůstane bez svatého přijímání - jen z ostychu. A z malé víry. Jen proto, že si nikdy nedomyslel, že taková situace může přijít a že Pán Ježíš ho bude chtít posílit, ovšem bez obvyklého koloritu jeho domovského kostela. Proto i v tomto nás povzbuzuji předem, abychom si zase postavili jako ideál: když to bude možné, budu chtít přijímat Krista i v nemocnici, v domově důchodců - všude tam, kde budu. Jestli se mi tam nějak otevře možnost přijmout Pána Ježíše v eucharistii, tak Ho vděčně přijmu.
Toto všechno se mi vybavilo nad pokynem sv. Alberta: pokud je to možné, ať je komunita každé ráno společně na mši svaté.

Dále svatý Albert v řeholi předpisuje společnou poradu bratří, které se říká kapitula: *„O nedělích nebo podle potřeby v jiných dnech probírejte spolu záležitosti spásy duší a zachovávání všeho, co patří k vašemu duchovnímu stavu; ať jsou při tom s nestrannou láskou napomínáni bratři, u nichž byl zpozorován nějaký přestupek nebo provinění."* Na tom bych chtěl připomenout jedno téma, které mě ovšem přesahuje, které nedokáži dost vysvětlit, a tedy jenom je doporučím naší pozornosti - a to je naše *odpovědnost*.
Máme *společnou odpovědnost* za přijetí daru spásy, který jsme dostali, když jsme uvěřili. A máme společnou zodpovědnost za zachovávání přijatého ži-

votního stylu, který z víry vyplývá a ke kterému se cítíme Bohem povoláni a k němu zavázáni. A kromě toho je tu také naše *vzájemná odpovědnost* jednoho za druhého. Na různých rovinách. V komunitě, v rodině, ve farnosti, v jiných společenstvích. Není všude stejně veliká, je rozmanitá, ale je. Biskup Albert nám jakoby říká: „Podívejte bratři, každou neděli se sejděte, a když vidíte, že někdo nedělá něco dobře, řekněte mu to. Napomeňte ho. Protože je důležité, abyste všichni směřovali ke spáse a abyste zachovávali to, co vám tady předkládám..."

Už jsem zmínil: toto téma pokládám za hodně ožehavé. Dříve (například v tradici otců pouště) tolik oceňované „bratrské napomenutí" je nám, lidem současnosti, těžké. Je nám těžké napomínat a je nám těžké napomenutí přijímat. Dobře známe oba extrémy v této věci: ustavičné necitlivé vytýkání i zbabělé mlčení. Obojímu bychom se rádi bezpečně vyhnuli. Může na nás dotírat i pokušení rezignovat a svůj podíl odpovědnosti popírat. A vidíte: naše řehole nás provokuje, abychom se nad tím zamýšleli, abychom hledali, jak žít tuto podobu naší vzájemné sounáležitosti a - použiji to slovo, i když by v této souvislosti mohlo být zneužito k manipulaci druhého - naší vzájemné *lásky*. Pravdivé bližeňské lásky mezi námi.

V čem spočívá „čistota srdce"?

Františkánský apokryf

„Víš, co je to čistota srdce?" zeptal se svatý František.
„Že už člověk nemá chyby, které by si vyčítal," odpověděl bratr Lev.
„Pak ale rozumím tvému smutku, protože vždycky budeš mít nějaké chyby. Věř mi, Lve," řekl František dále, „nestarej se tolik o čistotu své duše. Zaměř svůj pohled na Boha. Obdivuj ho, těš se z něj, vždyť on je zcela svatý. Děkuj mu pro něj samotného. Takto, menší bratře, máš čisté srdce.
A když ses takto obrátil k Bohu, pak se nevracej zpět k sobě. Neptej se, jak na tom jsi vůči Bohu. Smutek z toho, že nejsi dokonalý a že poznáváš, jaký jsi hříšník, je už zas jen lidský, příliš lidský pocit. Ty musíš svůj pohled pozvednout výš, mnohem výš. Tam (výš) je Bůh, nezměrnost Boží a jeho neproměnná nádhera.
Čisté srdce je srdce, které se bez ustání klaní pravému a věčnému Pánu. Svatost, to není naše vlastní zdokonalení, ani plnost, kterou si dáme my sami. Svatost je především prázdnota, kterou člověk (v sobě) objeví a přijme a kterou Bůh naplní v té míře, do jaké se my otevřeme Plnosti, kterou je on.

Naše nic, jestliže je přijmeme, se stane prázdným prostorem, v němž může Bůh hodně vykonat. On (totiž) vezme chudáka za ruku, táhne jej ze špíny vzhůru a dává mu usednout mezi urozenými svého lidu, aby ten chudák viděl jeho nádheru. Bůh se tak stane nebem jeho duše."
„Jak se toho dá dosáhnout?" zeptal se Lev.
„Je třeba nenechat si ze sebe nic, všechno (své) vymést, také ono bolestné zabírání si své vlastní bídy. Mít čistý stůl, přijmout, že jsem chudý. Vzdát se všeho, co tiskne dolů, zvlášť tíhy svých chyb. Vidět jen nádheru Pána a nechat se jí ozařovat. Bůh je, to stačí. Pak se srdce odlehčí. Nevnímá už samo sebe - jako vlaštovka, která je opilá modří a velikostí nebe. Vzdalo se všeho starání se a neklidu. Jeho přání dosáhnout dokonalosti se stalo prostou a čistou touhou po Bohu."

Podle P. Bonaventury Štivara, OFMCap., který se zabýval českým vydáním Františkánských pramenů, tento text nepochází od svatého Františka. Určitě prý není původní - jde o apokryf. Ani styl vyjadřování že není Františkův. - A přesto k nám promlouvá velmi.

Několik neautorizovaných zachycených myšlenek z rekolekce s P. Etienem Michelinem

- Bůh miluje svět, který stvořil. Je přitahován dobrotou a krásou, které do nás vložil. Nás přitahuje jeho dobrota. Jsme stvořeni k tomuto vzájemnému přitahování se s Ním.
- Věřit neznamená odpovědět na všechny otázky, ale naučit se s otázkami žít.
- Zvláštním rysem utrpení je absurdita. Ve chvíli, kdy nějak vidíme smysl svého utrpení, už to není utrpení.
- „Modlitba je věc politická" (Jean Danielou), vnitřní modlitba vede k práci na proměně světa.
- Některé doporučované techniky modlitby vyžadují tolik úsilí, že to nejde dohromady s přátelským setkáním s Bohem.
- Je třeba znát Ducha svatého. Většinou věnujeme víc pozornosti tomu, abychom pochopili, jak funguje počítač, než abychom poznali, jak působí Duch svatý.
- Duch svatý k nám chce přijít skrze to, co nám chybí, v čem jsme slabí. Marii si vyvolil jako nepatrnou. Naše chudoba - nabídnutá Bohu - je pro něj přístupovou cestou k nám.

KARMEL
ČASOPIS PRO DUCHOVNÍ ŽIVOT
Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.
Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.
ISSN - KARMEL 1210 - 499X
Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P - 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.
Evidenční číslo: MK ČR E 13791